

Вероятно за същия случай разказва петрички свирач (Х. Б.), според когото баба му била единствената жена, която глашела на дядо му Байро. Според разложки зурнаджия, жени са свирили на гайда или гъдулка, но никога на зурна, защото “има училище за гайда, за зурна училище няма”. Музикантът, който е работил във фолклорен ансамбъл, включва темата за мъжко и женско свирене в контекста на тази част от биографичния му разказ, свързана с опитите да се нотира зурнаджийска музика. Зурната за него е уникална, защото не се изучава в специализирани музикални училища, не се произвежда фабрично, не се продава в музикални магазини, музиката ѝ не се нотира, и не на последно място – остава един от последните мъжки инструменти в условията на фолклоризма, при който се наблюдава и феминизиране на инструменталната музика. Когато зурнаджията търси отговор на въпроса “защо жена не може да свири на зурна?”, той прибегва и до психологически обяснения: “То трябва да има някакво раздразнение, да те дразни нещо и да си рече – дай и аз да свирим!” [М.К., с. 28].

Образование и професия

По-голямата част от интервюираните зурнаджии са с основно образование. Свирачите от по-възрастните поколения (родени между 10-те и 30-те години на XX век) са без образование. Родените между 30-те и 60-те години са с начално или основно образование. Представителите на младите поколения – родените между 60-те и 80-те години – са с основно и средно образование. В очертаната схема има изключения – С. Д. е роден през 1937 г. и е завършил 8 клас, а синът му Д. Д., роден през 1959 г., е завършил 5 клас.

Никой от известните ни зурнаджии не е завършил музикално училище. Един или двама само притежават елементарна нотна грамотност, научена от часовете по музика в училище или от работа във фолклорни ансамбли.

Много от днешните зурнаджии не успяват да издържат семействата си само с музика, а упражняват и друг труд – земеделие (зеленчукопроизводство), скотовъдство, търговия с животни (джамбазлък), държавна работа (горското стопанство). Това че свиренето за някои е втора професия, не ги прави “полупрофесионалисти”, защото и като талант и техническо майсторство, и като признание и роля в обществото те са майстори професионалисти. Спорен е и въпросът доколко зурнаджийството е втора професия за посочилите друга свирачи. Така например в архивни материали от 60-те години като професионална принадлежност на свирачи от Петрич и Гоце Делчев е записано: “общ работник и зурнаджия” [АИИ БАН Папка 265/№4757, №4758]. По сведения на наши информатори по това време те са принуждавани да работят на държавна работа, да имат друга професия, защото зурнаджийството се е смятало за несериозно, частно занимание [А.М., с. 48]. Вероятно заради това музикантите са посочвали формално друго занимание като основна професия.

Няколко от зурнаджиите (родени през 20-те и 30-те години на XX век) са работили на щат като инструменталисти във фолклорните ансамбли “Пирин” – Благоевград и “Яне Сандански” – Гоце Делчев, през 60-те и 70-те години.

За преобладаващата част от зурнаджиите музикантството е единствената професия: “Аз 38 години вече съм с тоя занаят. Аз нямам друга работа, държавна работа нямам. Само с музиката се занимавам” [М.М., с. 48]; “Аз съм 60 години човек, се с това (правене и свирене на зурни – б.а.) се занимавам. Аз досега на работа не съм ходил” [А.К.Б., с. 14].